

A bírálóbizottság értékelése

A jelölt által az akadémiai doktori fokozat megszerzésére benyújtott értekezés a hadtörténet, ipartörténet és üzemtörténet széleskörű alapkutatásra épített adatgazdag szintézise. Germuska Pál gazdaságtörténeti és politikatörténeti háttérbe ágyazott könyve – a jelölt más munkáival együtt – megkerülhetetlen referenciamunkának tekinthető.

Minden kétség nélkül megállapítható, hogy a monográfia eredményei jelentősen hozzájárulnak annak a történeti képnek a kiteljesítéséhez, amelyet a politikatörténeti kutatások a magyarországi szovjet dominancia érvényesüléséről és változásairól eddig feltártak. Különösen kidomborodik ez az 1948–1953 közötti időszaknak a következő évtizedekhez viszonyított elmélyült feldolgozásában. Ezekben az években, amikor a monográfia némileg talányos címében megjelenő, „középgépipar”-nak nevezett hadiipar határozta meg a sokszorosan eltúlzott hazai iparfejlesztés irányát és kereteit, a közvetlen szovjet befolyás kiemelten éreztette hatását. Jól dokumentálják ezt a doktori műnek a hadiipar szervezeti önállósulásáról és a haditechnikai fejlesztésekről tett megállapításai. A felvázolt kép a szovjet szatellit államokban végbement hasonló változások összehasonlító bemutatásával és magában a Szovjetunióban történt politikai és ebből következő hadseregfejlesztési iránymódosulások áttekintésével, a KGST szerepének részletesebb ismertetésével lehetett volna teljesebb.

A kiterjedt primer forrásanyag kezelése, elemzése kétség kívül nehéz feladat elé állította a jelöltet, hiszen ilyen típusú források feldolgozására mindeddig kevés példa volt a hazai történettudományban. Ennek is tudható be, hogy a korabeli szaknyelv és frazeológia mindvégig átüt a munka stílusán, aminek feloldásában és tágabb gazdaságtörténeti értelmezésében segítséget jelentett volna a kortárs és későbbi közgazdasági szakirodalom intenzívebb felhasználása. Így teljesedett volna ki a munkában érvényesülő interdiszciplinaritás. A bizottság egyetért azzal az opponensi véleménnyel, miszerint a doktori műben nagyobb szerepet kellett volna kapnia az elemzésnek.

A szerzőnek köszönhetően első alkalommal kerültek be a történeti elemzés forrásai közé a Magyar Néphadsereg és a Honvédelmi Minisztérium hadiiparral, haditechnika-fejlesztéssel kapcsolatos dokumentumai. A mindez ideig feltáratlan levéltári anyag bősége – hat levéltárban a téma szempontjából meghatározó politikai és gazdasági döntéshozó szervek, például a Honvédelmi Bizottság, iratai –, az üzemtörténeti monográfiák és tanulmányok eredményeinek hasznosítása, számos olyan következtetés levonását tette lehetővé, még ha némelykor eltúlzott és irreleváns részletességgel is, amelyek meghatározó módon árnyalják a szocialista korszak gazdaságpolitikájáról, vagy éppen a Kádár-korszak haditechnikai, híradástechnikai fejlesztéseiről alkotott képet.